

Od redakcji

DOI: 10.2478/prm-2023-0011

„Muzyka i ekspresja” to temat przewodni 51. Konferencji Muzykologicznej Związku Kompozytorów Polskich, która odbyła się w dniach 13–15 października 2022 roku w Katowicach (Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego). Namysł nad zagadką ekspresyjności muzyki zaowocował wówczas szeregiem wielce interesujących ujęć badawczych, których celem były próby jej rozwikłania w rozmaitych perspektywach i za pomocą różnych metod. Uczestnicy konferencji mierzyli się m.in. z definicją ekspresji, jej obecnością w konkretnych dziełach i ich wykonaniach, sposobem postrzegania, wagą i znaczeniem. Niniejszy tom „Polskiego Rocznika Muzykologicznego” — zgodnie z okrzeplą już tradycją naszego periodyku — ukazuje reprezentatywny wybór tekstów, będących pokłosiem katowickiego spotkania muzykologów i teoretyków muzyki.

Na początku prezentujemy czytelnikom dwa wykłady plenarne, które jesienią 2022 roku wygłosili specjaliści konferencji. W pierwszym z nich na fundamentalne pytanie „Czy muzyka jest ekspresją?” odpowiedzi poszukuje Krzysztof Guzczalski, biorąc pod uwagę różne stanowiska teoretyczno-estetyczne; natomiast w drugim Karol Berger rozpatruje *v Symfonię* Gustawa Mahlera w perspektywie przełamania uosabianej przez *IX Symfonię* Beethovena tradycji „per aspera ad astra”.

Następujący po nich tekst Sławomiry Żerańskiej-Kominek lokuje problem ekspresji w odmiennym kontekście, odnosząc go mianowicie do własności ptasiego śpiewu. Autorka zastanawia się nad tym, jakie jest źródło estetycznego znaczenia śpiewu ptaków dla człowieka, w jaki sposób ptasia „muzyka” rezonuje ze światem ludzkim.

Zasadniczy blok tekstów wypełniających niniejszy tom „Rocznika” dotyczy rozmaitych aspektów ekspresji w kontekście utworów muzycznych określonych kompozytorów. Bartłomiej Barwinek omawia w związku z tym cykl *Klavierstücke mit Überschriften nach Worten von Friedrich Hölderlin* op. 25 Josefa Matthiasa Hauera, dążąc do rozszyfrowania przyjętych przez tego

Editorial

kompozytora kategorii ekspresyjnych. Szymon Borys bada z kolei sposób funkcjonowania ekspresji na przykładach z *Kafka-Fragmente* op. 24 na sopran i skrzypce Györgya Kurtága, węgierskiego mistrza muzycznego aforyzmu. W dalszej kolejności znajdziemy ujęcie Agnieszki Nowok-Zych, dotyczące specyficznych właściwości wyrazowych napisanego do słów Juliana Tuwima zbioru pieśni na sopran i fortepian *Stare listy* op. 77 Mieczysława Wajnberga. Następnie formy i kategorie ekspresyjne w muzyce Andrzeja Krzanowskiego wnikliwie śledzi Magdalena Stochniol, odnosząc je jednocześnie do autobiograficznych doświadczeń kompozytora. Wreszcie Joanna Schiller-Rydzewska analizuje cztery umuzycznienia wiersza *In Danzig* Josepha Eichendorffa, dokonane przez Hansa Pfitznera, Maxa Stangego, Alfreda Balfanza oraz młodego gdańskiego kompozytora Kamila Cieślaka, wnioskuje o znaczeniu ekspresji poetyckiego słowa w odniesieniu do muzyki.

Artykuł Izabeli Zymer wnosi do tomu jeszcze inną perspektywę. Na podstawie wybranych wypowiedzi Zofii Lissy, a zwłaszcza jej wystąpienia na konferencji w Łagowie Lubuskim w 1949 roku, autorka odnosi problem ekspresji do kategorii realizmu i formalizmu oraz podejmuje próbę rekonstrukcji sposobu myślenia muzykolożki na temat emocjonalnego oddziaływania muzyki.

Ostatni z zamieszczonych w tomie tekstów jest natomiast skróconą, niejako diagramatyczną, wersją referatu wygłoszonego na konferencji przez Krzysztofa Bilicę, który próbuje uchwycić istotę ekspresji na metaforycznym „selfie”.

*Z życzeniami satysfakcjonującej lektury,
Iwona Lindstedt*